

Zakres podstawy programowej i wymagania

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
DZIAŁ I. CZŁOWIEK, GRUPY SPOŁECZNE, RODZINA				
1.	Człowiekiem jestem...	- Potrafi wymienić czynniki, które kształtują człowieka jako jednostkę. - Wie, czym się zajmuje przedmiot wiedza o społeczeństwie. - Wie, czym są komunikaty werbalne i niewerbalne. - Potrafi podać przykłady nauk humanistycznych. - Rozumie zasady komunikowania się i je stosuje. - Wymienia elementy osobowości człowieka. - Zna znaczenie słowa asertywność. - Wie, jak przygotować samodzielnie prezentację i publicznie ją przedstawić.	- Potrafi wymienić i opisać dziedziny humanistyki, które tworzą wiedzę o społeczeństwie. - Opisuje elementy osobowości człowieka i określa, jak wpływają na różnorodność ludzi. - Potrafi wskazać zachowania asertywne. - Opisuje najważniejsze zasady skutecznego komunikowania się. - Potrafi samodzielnie przygotować autoprezentację.	Cele kształcenia – wymagania ogólne II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń: 2) wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat wydarzeń z życia społecznego, w tym publicznego. IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń: 1) komunikuje się w sprawach życia społecznego, w tym publicznego, oraz dyskutuje i przedstawia własne argumenty w wybranych sprawach tego typu; 2) rozpoznaje przypadki wymagające postaw asertywnych; 3) współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich. Treści nauczania – wymagania szczegółowe I. Społeczna natura człowieka. Uczeń: 2) przedstawia zasady komunikowania się; wyjaśnia zasady skutecznej autoprezentacji – kształtowania swojego wizerunku; 5) podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; uzasadnia, że można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub przeciwstawić się im; przedstawia różne formy zachowań asertywnych.
2.	Człowiek jako istota społeczna	Wymienia najważniejsze potrzeby człowieka.	Charakteryzuje potrzeby ludzkie z uwzględnieniem ich podziału.	Cele kształcenia – wymagania ogólne I. Wiedza i rozumienie. Uczeń:

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		- Wymienia kilka przykładów ról społecznych, które odgrywa - Potrafi wskazać przykłady potrzeb pierwotnych – biologicznych oraz wtórnych – psychicznych i społecznych. - Wyjaśnia pojęcie socjalizacja. - Wie, czym są: interakcja i więzi społeczne. - Charakteryzuje człowieka jako istotę społeczną i podaje stosowne przykłady. - Wymienia różne rodzaje więzi społecznych. - Wie, jaką funkcję pełnią role społeczne.	- Wyjaśnia, jaką funkcję pełni społeczeństwo w procesie socjalizacji. - Charakteryzuje różne rodzaje więzi społecznych. - Potrafi wskazać, jak poszczególne grupy wpływają na odgrywane przez nas role społeczne. - Opisuje rolę więzi społecznych w budowaniu relacji społecznych. - Opisuje człowieka jako istotę społeczną, używając poznanych pojęć.	1) wyjaśnia podstawowe prawidłowości życia społecznego, w tym funkcjonowania grup społecznych oraz społeczności lokalnej i regionalnej oraz wspólnoty etnicznej i państwowej. III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 1) rozpoznaje własne potrzeby i potrzeby innych. Treści nauczania – wymagania szczegółowe I. Społeczna natura człowieka. Uczeń: 1) uzasadnia, że człowiek jest istotą społeczną; wyjaśnia znaczenie potrzeb społecznych człowieka (kontakt, przynależność, uznania).
3.	Zbiorowości i grupy społeczne	- Wie, czym są zbiorowości społeczne. - Wie, czym są normy grupowe - Wie, czym są grupy społeczne. - Dokonuje podziału grup społecznych na formalne i nieformalne, pierwotne i wtórne, duże i małe. - Wskazuje przyczyny powstawania konfliktów. - Zna sposoby rozwiązywania konfliktów. - Wie, jakimi metodami można osiągnąć kompromis.	- Charakteryzuje wybrane zbiorowości społeczne. - Potrafi określić rolę zbiorowości w życiu społecznym. - Charakteryzuje różne sposoby podejmowania decyzji w grupie oraz wskazuje ich dobre i złe strony. - Wymienia najważniejsze rodzaje konfliktów. - Charakteryzuje różne grupy społeczne, wskazując ich specyficzne cechy. - Określa, jaką rolę odgrywają różne grupy społeczne. - Wskazuje sposoby rozwiązania prostego konfliktu interpersonalnego na drodze kompromisu.	Cele kształcenia – wymagania ogólne III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 8) rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań. IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń: 1) komunikuje się w sprawach życia społecznego, w tym publicznego, oraz dyskutuje i przedstawia własne argumenty w wybranych sprawach tego typu. Treści nauczania – wymagania szczegółowe I. Społeczna natura człowieka. Uczeń: 3) wymienia cechy grup społecznych; charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania; uzasadnia, że efektywna współpraca przynosi różne korzyści; przedstawia różne formy współpracy w grupie;

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
				4) rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji; 5) podaje przykłady trudnych społecznie sytuacji, w których należy zachować się asertywnie; uzasadnia, że można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań innych ludzi lub przeciwstawić się im; przedstawia różne formy zachowań asertywnych; 6) uzasadnia, że konflikt w grupie może wynikać z różnych przyczyn (sprzeczne interesy, inne cele); przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów oraz analizuje ich zalety i wady.
4.	Rodzina jako najważniejsza grupa społeczna	- Wie, jaką rolę w społeczeństwie odgrywa rodzina. - Potrafi wymienić wartości ważne dla rodziny. - Opisuje rodzinę jako grupę społeczną. - Wie, czym są rodziny dwupokoleniowe i wielopokoleniowe; rozumie, w jakim polu roli rodziców i osób starszych. - Potrafi wymienić akty prawne, które opisują rodzinę. - Zna prawa i obowiązki rodziców i dzieci.	- Wymienia i opisuje podstawowe funkcje pełnione przez rodzinę. - Analizuje wartości ważne dla rodziny. - Opisuje prawa i obowiązki rodziców i dzieci. - Zna współczesne typy rodziny. - Analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci.	Cele kształcenia – wymagania ogólne III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 4) przedstawia własne prawa i obowiązki. Treści nauczania – wymagania szczegółowe II. Rodzina. Uczeń: 1) charakteryzuje rodzinę jako grupę społeczną; przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie; analizuje wartości ważne dla jego rodziny; 2) analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci; przedstawia prawa i obowiązki dzieci w rodzinie.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
5.	Jak funkcjonują gospodarstwa domowe. Budżet domowy	- Potrafi poprawnie określić najważniejsze wydatki i dochody gospodarstwa domowego. - Zna i rozumie zasady racjonalnego gospodarowania budżetem domowym. - Rozumie pojęcie deficyt budżetowy i wie, jak uniknąć deficytu budżetowego. - Umie wyjaśnić rolę i znaczenie gospodarstwa domowego w gospodarce państwa. - Potrafi zaplanować i rozpiścić zrównoważony budżet.	- Przedstawia rolę rodziców i osób starszych w rodzinie oraz umie skorzystać z ich doświadczenia pomocnego podczas projektowania budżetu. - Wyjaśnia, że współudział w planowaniu budżetu jest przejawem postawy obywatelskiej i patriotycznej. - Rozwija postawę odpowiedzialności i przedsiębiorczości w codziennym życiu gospodarstwa domowego.	Cele kształcenia – wymagania ogólne II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. Uczeń: 2) wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat wydarzeń z życia społecznego, w tym publicznego. III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 4) przedstawia własne prawa i obowiązki. Treści nauczania – wymagania szczegółowe II. Rodzina. Uczeń: 3) wyjaśnia, jak funkcjonuje gospodarstwo domowe; wymienia główne źródła jego dochodów (z działalności zarobkowej: pracy, działalności gospodarczej, umów cywilnoprawnych oraz ze świadczeń społecznych – w powiązaniu z rodzajami ubezpieczeń społecznych); 4) wymienia kategorie wydatków gospodarstwa domowego; planuje jego budżet. IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: 1) podaje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polaków, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pożytku publicznego.

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
DZIAŁ II. SPOŁECZNOŚĆ SZKOLNA, LOKALNA I REGIONALNA				
6.	Samorząd szkolny	- Potrafi scharakteryzować klasę szkolną, pozalekcyjne koło zainteresowań. - Opisuje życie społeczności szkolnej. - Zna strukturę polskiego systemu edukacyjnego. - Wskazuje najważniejsze prawa, jakie ma samorząd szkolny. - Wie, czym jest samorządność, podaje przykłady rodzajów samorządów. - Podaje najważniejsze zasady wyboru samorządu szkolnego.	- Wskazuje, co najmniej kilka ważnych funkcji, które pełni szkoła. - Opisuje funkcje szkoły w systemie edukacji. - Charakteryzuje strukturę polskiego systemu edukacyjnego. - Podaje, jaką rolę w życiu społeczności szkolnej odgrywa samorząd. - Charakteryzuje działania samorządu uczniowskiego. - Uzasadnia znaczenie samorządności w państwie. - Wyjaśnia, na przykładzie wyborów do organów samorządu szkolnego, stosowanie procedur demokratycznych w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy.	Cele kształcenia – wymagania ogólne I. Wiedza i rozumienie. Uczeń: 2) uzasadnia znaczenie procedur demokratycznych i stosuje je w życiu szkoły oraz grup, w których uczestniczy. III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 7) argumentuje zasadność postaw obywatelskich – m.in. odpowiedzialności, troski o dobro wspólne i tolerancji. IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń: 4) wykazuje konieczność współdziałania w życiu społecznym i wyjaśnia istotę samorządności. Treści nauczania – wymagania szczegółowe III. Szkoła i edukacja. Uczeń: 1) przedstawia funkcje szkoły w systemie edukacji oraz strukturę polskiego systemu edukacyjnego; 2) charakteryzuje klasę szkolną, pozalekcyjne koło zainteresowań, życie szkolnej społeczności; przedstawia działania samorządu uczniowskiego; wyjaśnia, jak przeprowadzane są wybory organów samorządu szkolnego.
7.	Prawa i obowiązki ucznia	- Zna prawa i obowiązki ucznia. - Rozpoznaje przypadki łamania praw ucznia w swoim otoczeniu. - Zna prawa i obowiązki pracowników szkoły. - Zna instytucje zajmujące się ochroną praw ucznia. - Potrafi wskazać, z jakich aktów prawnych wynikają prawa ucznia.	- Wskazuje i opisuje źródła praw ucznia. - Dostrzega zależność między godnością ludzką a prawami ucznia, które mu przysługują. - Potrafi opisać sytuacje szkolne, w których występują przykłady praw i obowiązków szkolnych.	Cele kształcenia – wymagania ogólne III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 3) wyjaśnia związek między godnością a prawami, które mu przysługują; 4) przedstawia własne prawa i obowiązki; 6) rozpoznaje przypadki łamania praw w swoim otoczeniu.

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		Wymienia akty prawa szkolnego, w których zapisane są jego prawa.	- Potrafi określić w konkretnych przypadkach, jakie prawa ucznia są naruszane. - Przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone. - Dostrzega zależność między godnością ludzką a prawami ucznia, które mu przysługują.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe III. Szkoła i edukacja. Uczeń: 3) wymienia prawa i obowiązki ucznia; rozpoznaje przypadki naruszania praw uczniów oraz pracowników szkoły; przedstawia sposoby dochodzenia praw, które zostały naruszone.
8.	Planujemy dalszą edukację szkolną i karierę zawodową	- Potrafi dokonać oceny swoich umiejętności i zainteresowań zawodowych. - Zna perspektywy rynku pracy i umie wskazać branże i zawody przyszłości oraz branże i zawody schyłkowe. - Potrafi przygotować plan kariery edukacyjnej i zawodowej. - Rozumie, czym jest rynek pracy i jakie stawia oczekiwania względem pracowników. - Umie pracować w grupie podczas dokonywania analizy rynku pracy i planowania kariery zawodowej.	- Rozumie korzyści, jakie przynosi efektywna współpraca oraz zna w praktyce różne formy współpracy w grupie i zespole klasowym. - Rozumie, czym jest wolontariat, i jak doświadczenie w nim zdobyte może pomóc w karierze zawodowej. - Rozwija postawę przedsiębiorczą i rozumie jej znaczenie przy wyborze kierunku dalszego kształcenia i wyborze drogi zawodowej. - Zna różne typy osobowości i dostrzega, jaki wpływ na wybór zawodu ma określony typ osobowości człowieka.	Cele kształcenia – wymagania ogólne III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 2) planuje dalszą edukację, uwzględniając swe umiejętności i zainteresowania; 4) przedstawia własne prawa i obowiązki; 5) powiększa treść własnej tożsamości lokalnej, regionalnej, etnicznej i obywatelskiej. Treści nauczania – wymagania szczegółowe I. Społeczna natura człowieka. Uczeń: 3) wymienia cechy grup społecznych; charakteryzuje grupę koleżeńską i grupę nastawioną na realizację określonego zadania; uzasadnia, że efektywna współpraca przynosi różne korzyści; przedstawia różne formy współpracy w grupie; 4) rozpoznaje sytuacje wymagające podjęcia decyzji indywidualnej i grupowej; wyjaśnia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji. III. Szkoła i edukacja. Uczeń: 4) charakteryzuje oczekiwane kompetencje wybranych kategorii społeczno-zawodowych i ich miejsce na rynku pracy;

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
				5) planuje dalszą edukację, uwzględniając własne zainteresowania, zdolności i umiejętności oraz rady innych osób i sytuację na rynku pracy. IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: 3) przedstawia cele i przykłady działania organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce; wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy.
9.	Moje miejsce na ziemi	- Wyjaśnia, czym są mała ojczyzna i region. - Wymienia czynniki kształtujące odrębność regionalną. - Wskazuje cechy charakterystyczne regionu, w którym mieszka.	- Charakteryzuje czynniki kształtujące odrębność lokalną i regionalną. - Opisuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając więzi lokalne. - Wymienia tradycje i obyczaje swojej społeczności regionalnej.	Cele kształcenia – wymagania ogólne I. Wiedza i rozumienie. Uczeń: 1) wyjaśnia podstawowe prawidłowości życia społecznego, w tym funkcjonowania grup społecznych oraz społeczności lokalnej i regionalnej oraz wspólnoty etnicznej i państwowej. Treści nauczania – wymagania szczegółowe VI. Społeczność lokalna. Uczeń: 5) znajduje i przedstawia informacje na temat swojej gminy, wydarzeń i postaci z jej dziejów. VII. Społeczność regionalna. Uczeń: 1) znajduje i przedstawia podstawowe informacje o swoim regionie, wydarzenia i postaci z jego dziejów; lokalizuje własne województwo i powiaty wchodzące w jego skład oraz pozostałe województwa; 5) przedstawia tradycje i zwyczaje swojej społeczności regionalnej.
10.	Samorządy terytorialne, lokalne i regionalne	- Znajduje podstawowe informacje na temat swojej gminy i swojego regionu. - Wymienia organy samorządowe wybierane przez obywateli.	- Wskazuje, w których urzędach można załatwić wybrane sprawy. - Przedstawia możliwości załatwienia spraw przez e-urząd.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe VI. Społeczność lokalna. Uczeń: 1) wymienia zadania samorządu gminnego (...); 2) przedstawia, jak zorganizowany jest urząd gminy (miasta/dzielnicy); podaje, w jakim wydziale można załatwić

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		- Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. - Wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); powiecie i województwie. - Wskazuje, w jaki sposób władze centralne mogą wpływać na decyzje władz samorządowych. - Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. - Wie jak tworzony jest budżet gminy. - Podaje jeden przykład wykorzystywania funduszy unijnych w środowisku lokalnym.	- Potrafi wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego. - Opisuje kompetencje władz centralnych wobec samorządu. - Wyjaśnia czym jest zarząd komisaryczny. - Przedstawia informacje na temat wydarzeń i postaci historycznych związanych z dziejami lokalnymi i regionalnymi. - Przedstawia główne źródła dochodów i wydatków w budżecie gminy. - Znajduje informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie.	wybrane sprawy; przedstawia możliwości załatwienia spraw poprzez e-urząd; posługuje się formularzami urzędowymi – wypełnia wniosek o wydanie tymczasowego dowodu osobistego; 3) wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje uprawnienia tych organów; 4) podaje, kto pełni funkcje wójta/burmistrza/prezydenta miasta i przewodniczącego rady gminy/miasta; znajduje w mediach lokalnych informacje na temat publicznych działań osób pełniących funkcje w organach samorządu terytorialnego. VII. Społeczność regionalna. Uczeń: 1) znajduje i przedstawia podstawowe informacje o swoim regionie, wydarzenia i postaci z jego dziejów; lokalizuje własne województwo i powiaty wchodzące w jego skład oraz pozostałe województwa; 2) wymienia zadania samorządu powiatowego i województwa; 3) podaje, w jakim wydziale starostwa powiatowego można załatwić wybrane sprawy; posługuje się formularzami urzędowymi – wypełnia wniosek o paszport (delegatura urzędu wojewódzkiego); 4) wymienia organy stanowiące i wykonawcze samorządu powiatowego i województwa; przedstawia, jak są one wybierane i jak mogą zostać odwołane; podaje zadania tych organów.
11.	Obywatele a władze samorządowe. Budżety obywatelskie	- Wie czym jest kapitał społeczny. - Wymienia problemy społeczności lokalnej. - Próbuje formułować sądy dotyczące problemów społecznych. - Wie czym są młodzieżowe rady miast i gmin. - Potrafi wyjaśnić, czym jest budżet obywatelski.	- Wymienia różne rodzaje kapitału społecznego i wskazuje na znaczenie tego zjawiska w procesach gospodarczych. - Opisuje różne formy wpływania przez obywateli na decyzje władz samorządowych. - Wskazuje przyczyny problemów swojej społeczności lokalnej.	Cele kształcenia – wymagania ogólne III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 8) rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań. Treści nauczania – wymagania szczegółowe VI. Społeczność lokalna. Uczeń:

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
			- Próbuje wskazać sposoby ich rozwiązania. - Przedstawia rolę i znaczenie rad młodzieżowych miast i gmin. - Zna i opisuje procedury związane z wprowadzeniem budżetu obywatelskiego.	1) (...) przedstawia główne źródła przychodów i kierunki wydatków w budżecie gminy; 6) rozpoznaje problemy społeczne swojej społeczności lokalnej (np. wynikające z sytuacji demograficznej, gospodarczej, infrastrukturalnej); formułuje sądy dotyczące tych problemów. IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: 4) przedstawia formy wpływania obywateli na decyzje władz samorządowych, przykłady realizacji lokalnych inicjatyw mieszkańców finansowanych z budżetów obywatelskich oraz przedsięwzięć podejmowanych przez młodzieżowe rady gminy/miasta.
DZIAŁ III. WSPÓLNOTY NARODOWE, ETNICZNE I OBYWATELSKIE				
12.	Narodowość a obywatelstwo	- Potrafi określić czas, kiedy ukształtowały się współczesne narody. - Wie czym różni się narodowość od obywatelstwa. - Podaje, w jaki sposób można nabyć obywatelstwo na prawie ziemi i prawie krwi. - Potrafi wskazać, który ze sposobów nabywania obywatelstwa obowiązuje w Polsce. - Zna obowiązki obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i>.	- Wymienia czynniki narodotwórcze. - Przedstawia genezę współczesnych narodów. - Potrafi opisać więzi obywatelskie i tożsamość narodową. - Wymienia inne sposoby nabywania obywatelstwa w Polsce. - Potrafi opisać, czym jest postawa obywatelska odnosząc się do obowiązków zapisanych w polskiej konstytucji.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe VIII. Wspólnoty narodowe/etniczne i ojczyzna. Uczeń: 1) wyjaśnia, co oznacza być Polakiem lub członkiem innej wspólnoty narodowej/ etnicznej oraz co łączy człowieka z ojczyzną – Polską; przedstawia te więzi na własnym przykładzie; 2) wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości; przedstawia warunki nabycia obywatelstwa polskiego z mocy prawa i wymienia inne formy uznania za obywatela polskiego oraz nadania obywatelstwa polskiego; wymienia konstytucyjne obowiązki obywatela.
13.	Inni u nas – o mniejszościach narodowych i etnicznych	- Odróżnia mniejszości narodowe od mniejszości etnicznych. - Wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące obecnie w Polsce.	- Charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce. - Określa miejsca zamieszkania mniejszości w Polsce.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe VIII. Wspólnoty narodowe/etniczne i ojczyzna. Uczeń: 4) wymienia mieszkające w Polsce mniejszości narodowe i etniczne, grupę posługującą się językiem regionalnym oraz grupy migrantów (w

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		• Przedstawia prawa przysługujące mniejszościom. • Wskazuje różnice pomiędzy migracją a uchodźstwem. • Wyjaśnia, co to jest Polonia.	• Wyjaśnia, dlaczego mniejszościom przysługują odrębne prawa. • Wymienia grupę posługującą się językiem regionalnym. • Przedstawia zjawiska migracji i uchodźstwa we współczesnym świecie. • Wskazuje przyczyny migracji i uchodźstwa. • Opisuje w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną.	tym uchodźców) i lokalizuje miejsca ich swartego zamieszkiwania; przedstawia – za Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej – prawa przysługujące etnicznym grupom mniejszościowym.
14.	Różne oblicza patriotyzmu	• Wie, co znaczy pojęcie <i>ojczyzna</i>. • Wymienia i opisuje polskie symbole narodowe. • Podaje przekłady zachowań patriotycznych. • Wymienia postawy sprzeczne z patriotyzmem.	• Wyjaśnia, odwołując się do różnych przykładów, czym jest patriotyzm. • Opisuje genezę polskich symboli narodowych. • Wymienia czynniki, które łączą ludzi z ojczyzną. • Wskazuje różnice między patriotyzmem a nacjonalizmem, szowinizmem, ksenofobią.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe VIII. Wspólnoty narodowe/etniczne i ojczyzna. Uczeń: 3) analizuje symbole Rzeczypospolitej Polskiej; wyjaśnia, czym powinna przejawiać się postawa patriotyczna młodego i dorosłego człowieka; 5) uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową/ etniczną, państwową/ obywatelską, europejską); rozpoznaje przejawy ksenofobii, w tym rasizmu, szowinizmu i antysemityzmu, oraz uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się tym zjawiskom.
15.	Umiejętności i cnoty obywatelskie	• Wymienia cnoty obywatelskie. • Opisuje cechy dobrego obywatela. • Odwołując się do przykładów współczesnych i historycznych opisuje wzory postaw obywatelskich.	• Określa znaczenie cnót i umiejętności obywatelskich w życiu społecznym. • Wymienia umiejętności społeczne. • Wymienia różne wzorce działań obywatelskich. • Opisuje różne formy aktywności społecznej.	Cele kształcenia – wymagania ogólne III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 7) argumentuje zasadność postaw obywatelskich – m.in. odpowiedzialności, troski o dobro wspólne i tolerancji. Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
				IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: 1) podaje cnoty obywatelskie (odpowiedzialność, troska o dobro wspólne, aktywność, przedsiębiorczość, solidarność, roztropność, tolerancja, odwaga cywilna); wykazuje, odwołując się do działań wybitnych Polaków, znaczenie ich urzeczywistnienia dla pożytku publicznego.
16.	Działania organizacji pozarządowych	- Opisuje, czym jest społeczeństwo obywatelskie. - Wskazuje działania, które podejmuje społeczeństwo obywatelskie. - Wskazuje, jak można aktywnie uczestniczyć w życiu publicznym i obywatelskim.	- Wymienia najważniejsze cechy społeczeństwa obywatelskiego. - Opisuje aktywność społeczną Polaków. - Opisuje, jak powstawała idea społeczeństwa obywatelskiego. - Wskazuje potrzeby społeczne, które realizuje społeczeństwo obywatelskie.	Cele kształcenia – wymagania ogólne I. Wiedza i rozumienie. Uczeń: 3) wyjaśnia znaczenie aktywności obywatelskiej. IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń: 3) współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich. Treści nauczania – wymagania szczegółowe IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: 2) przedstawia cele i formy działań organizacji pozarządowych aktywnych w społeczności lokalnej i regionie; wykazuje, że działalność tego typu prowadzi do realizacji różnorodnych potrzeb.
17.	Aktywność obywatelska młodych	- Wyjaśnia, na czym polega wolontariat. - Podaje przykłady organizacji i akcji społecznych skupiających młodych ludzi. - Wymienia ich najważniejsze cele. - Wskazuje różne możliwości działań społecznych, które mogą podejmować osoby młode. - Wie czym są organizacje pożytku publicznego.	- Opisuje różnorodne formy działalności młodych osób. - Charakteryzuje różne formy wolontariatu. - Wyjaśnia, jak można realizować konstytucyjną zasadę pomocniczości. - Dokonuje oceny działań społecznych adresowanych do młodych osób.	Cele kształcenia – wymagania ogólne IV. Komunikowanie i współdziałanie. Uczeń: 3) współpracuje z innymi – dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich. Treści nauczania – wymagania szczegółowe IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń:

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
				3) przedstawia cele i przykłady działania organizacji społecznych skupiających młodych ludzi w Polsce; wyjaśnia ideę wolontariatu i przedstawia formy działalności wolontariuszy.
18.	Zachowania etyczne w działaniach obywatelskich	- Wie, czym jest etyka. - Wymienia przykłady łamania zasad etycznych w życiu publicznym. - Wymienia cechy etyki zawodowej. - Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>mobbing</i>, <i>lobbying</i>, <i>nepotyzm</i>, <i>korupcja</i>. - Wskazuje negatywne skutki nieprzestrzegania zasad etycznych.	- Uzasadnia konieczność stosowania zasad etyki w różnych dziedzinach społecznych. - Charakteryzuje wybrane cechy etyki zawodowej. - Opisuje negatywne zjawiska które wywołane są niestosowaniem zasad etycznych. - Opisuje naruszanie zasad etycznych i wskazuje przyczyny takich zachowań.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe IX. Udział obywateli w życiu publicznym – społeczeństwo obywatelskie. Uczeń: 5) uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym; rozpoznaje przejawy ich łamania i podaje skutki takich działań.
DZIAŁ IV. USTRÓJ DEMOKRATYCZNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ				
19.	Państwo i jego funkcje	- Wie, czym jest państwo. - Zna najważniejsze cechy państwa. - Wymienia podstawowe funkcje państwa. - Wskazuje wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa. - Potrafi podać przykłady, jak państwo realizuje swoje zadania.	- Charakteryzuje elementy tworzące państwa. - Opisuje najważniejsze cechy państwa. - Charakteryzuje funkcje państwa. - Opisuje zadania, które powinno realizować państwo.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 1) wymienia podstawowe cechy i funkcje państwa; wyjaśnia, czym zajmuje się władza państwowa.
20.	Fundamentalne zasady demokracji	- Potrafi określić, gdzie i kiedy narodziła się idea demokracji. - Wie, czym jest demokracja bezpośrednia i demokracja pośrednia (przedstawicielska). - Wymienia najważniejsze zasady demokracji. - Wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy. - Wie, czym jest referendum.	- Opisuje, czym jest demokracja pośrednia i bezpośrednia, podaje przykłady stosowania tych zasad. - Opisuje zasady demokratyczne. - Potrafi uzasadnić konieczność ochrony praw mniejszości w demokracji. - Podaje zasady organizacji referendum.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 2) wyjaśnia zasadę suwerenności narodu; przedstawia sprawy, które mogą być poddane pod referendum; wymienia referenda ogólnokrajowe, których wyniki były wiążące, oraz referenda lokalne we własnej społeczności, które były ważne; 3) wyjaśnia zasadę przedstawicielstwa (demokracji pośredniej) (...);

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		Potrafi podać przykłady spraw, które mogą być poddawane pod referendum.	Wymienia ważne referenda krajowe i lokalne.	6) wyjaśnia zasadę państwa prawa, w tym zasady niezależności sądów i niezawisłości sędziów (...); 8) wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy (...).
21.	Konstytucja jako najważniejszy akt prawny	- Wie, czym jest konstytucjonalizm. - Wie, czym jest preambula. - Wymienia najważniejsze szczególne cechy konstytucji. - Wymienia najważniejsze zasady ustrojowe zapisane w polskiej konstytucji. - Wie, czym jest i dlaczego został powołany Trybunał Konstytucyjny.	- Przedstawia historię konstytucjonalizmu. - Charakteryzuje szczególne cechy konstytucji. - Analizuje teść preambuły <i>Konstytucji RP</i> i wskazuje najważniejsze wartości do, których się odwołuje. - Potrafi wskazać dział konstytucji, w którym opisane są poszczególne kwestie. - Podaje przykłady spraw, którymi może zająć się Trybunał Konstytucyjny. - Opisuje działanie Trybunału Konstytucyjnego.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 7) wyjaśnia zasadę konstytucjonalizmu; podaje szczególne cechy konstytucji; znajduje w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przepisy dotyczące wskazanej kwestii; podaje kompetencje Trybunału Konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej.
22.	Partie polityczne	- Wie czym jest zasada pluralizmu politycznego. - Potrafi wskazać różnice pomiędzy partią polityczną a inną organizacją społeczną. - Potrafi opisać system monopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny. - Potrafi podzielić partie zasiadające w sejmie, wskazując partie prawicowe centrowe i lewicowe. - Wyjaśnia pojęcie koalicji rządowej. - Wyjaśnia pojęcie <i>opozycja</i>.	- Wymienia funkcje partii politycznych. - Potrafi wskazać różnice pomiędzy różnymi systemami partyjnymi. - Wymienia najważniejsze cele partii prawicowych, centrowych i lewicowych. - Ocenia różne systemy polityczne. - Wyjaśnia, dlaczego istnieje konkurencja pomiędzy partiami politycznymi.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 4) wyjaśnia zasadę pluralizmu politycznego; wymienia partie polityczne, których przedstawiciele zasiadają w Sejmie Rzeczypospolitej Polskiej oraz w organach stanowiących samorządu terytorialnego; przedstawia cele działania partii politycznych oraz wykazuje, że konkurują one w życiu publicznym; znajduje informacje na temat działań wybranej partii (jej struktur regionalnych lub centralnych).
23.	Jak działa demokracja przedstawicielska: sejm i senat	- Wyjaśnia pojęcie demokracji przedstawicielskiej. - Wymienia cechy demokratycznych wyborów. - Wie, czym jest czynne i bierne prawo wyborcze. - Wymienia najważniejsze instytucje sejm i senatu. - Potrafi wymienić kilka kompetencji sejm i senatu.	- Wyjaśnia, dlaczego wybory są elementem demokracji pośredniej, czyli przedstawicielskiej. - Opisuje cechy demokratycznych wyborów. - Potrafi podać przykłady sytuacji, gdy prawa wyborcze mogą być ograniczone.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 3) (...) przedstawia zasady wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz zasady działania i najważniejsze kompetencje izb parlamentu.

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
			- Opisuje wskazaną funkcję parlamentu. - Opisuje, jak działa polski parlament.	
24.	Władza wykonawcza: Prezydent RP i Rada Ministrów	- Wie, czym jest republikańska forma rządów. - Potrafi wskazać, kto sprawuje w Polsce władzę wykonawczą. - Wie, jak są przeprowadzane w Polsce wybory prezydenckie. - Odszukuje i opracowuje informację o prezydentach wybranych w wyborach bezpośrednich. - Wymienia prezydentów RP wybranych w wyborach bezpośrednich. - Podaje przykłady kompetencji prezydenta. - Potrafi określić, kto wchodzi w skład rządu. - Podaje imiona i nazwiska urzędującego prezesa i wiceprezesów Rady Ministrów.	- Odwołując do zasady dobra wspólnego, wyjaśnia, czym jest republikańska forma rządów. - Wie, kto może kandydować na urząd Prezydenta RP. - Wie, na czym polega dualizm władzy wykonawczej w RP. - Podaje przykłady najważniejszych uprawnień prezydenta. - Potrafi, korzystając z różnych źródeł, opisać działania obecnie urzędującego prezydenta. - Wyjaśnia, jak wyłaniany jest rząd. - Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>rząd większościowy</i> i <i>rząd mniejszościowy</i>. - Przedstawia kompetencje Rady Ministrów. - Potrafi wskazać decyzje rządu, które miały wpływ na indywidualne życie swoje lub swojej rodziny.	Cele kształcenia – wymagania ogólne I. Wiedza i rozumienie. Uczeń: 4) przedstawia zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej i podstawowe organy władz publicznych. Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 5) wyjaśnia zasadę republikańskiej formy rządu; przedstawia sposób wyboru i podstawowe kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; znajduje informacje o życiorysie politycznym osób pełniących ten urząd, które wybrano w wyborach powszechnych, oraz o działaniach urzędującego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej; 8) (...) objaśnia konieczność poparcia większości sejmowej dla Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej (bądź jej działań); przedstawia podstawowe kompetencje Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; podaje imiona i nazwiska urzędujących prezesa i wiceprezesów Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że decyzje podejmowane w wybranym ministerstwie mają wpływ na życie jego rodziny.
25.	Władza sądownicza	- Wyjaśnia zasadę państwa prawa. - Przedstawia podział władzy sądowniczej na sądy powszechne, wojskowe, administracyjne i trybunały. - Wyjaśnia zasady: niezależności, niezawisłości oraz dwuinstancyjności.	- Wie, czym zajmują się sądy powszechne, wojskowe administracyjne i trybunały. - Podaje przykłady naruszania zasad państwa prawa.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. Uczeń: 6) (...) wyjaśnia podział na sądy powszechne i administracyjne oraz zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego; przedstawia, w jakich sprawach orzeka sąd rejonowy.

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		- Zan strukturę sądownictwa powszechnego. - Wie w jakich sprawach orzeka sąd rejonowy.	- Wyjaśnia najważniejsze zasady określające działalność władzy sądowniczej. - Opisuje jak działają organy wymiaru sprawiedliwości.	
DZIAŁ V. ŚWIAT, EUROPA				
26.	Organizacje międzynarodowe	- Wymienia kilka kierunków polskiej polityki zagranicznej. - Wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych. - Wskazuje cele i różne formy działalności Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego. - Wymienia państwa należące do NATO. - Przedstawia działalność Polski w ONZ, Unii Europejskiej i NATO.	- Opisuje najważniejsze kierunki polityki zagranicznej: suwerenność współpraca w organizacjach międzynarodowych, polityka regionalna, polityka wschodnia. - Określa okoliczności powstania ONZ i NATO. - Opisuje najważniejsze organy ONZ i NATO. - Wymienia i opisuje organizacje wyspecjalizowane działające w ramach ONZ. - Wymienia przykłady misji wojskowych ONZ i NATO.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XII. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 1) wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych i Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; 4) przedstawia działalność Polski w Organizacji Narodów Zjednoczonych (...) i Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego.
27.	Cele i zasady działania Unii Europejskiej	- Wskazuje przyczyny powstania Unii Europejskiej. - Znajduje informacje o życiorysie politycznym Ojców Europy. - Wymienia ogólne cele UE. - Potrafi wymienić państwa członkowskie UE. - Wymienia najważniejsze instytucje UE.	- Wymienia Ojców Europy i wskazuje, z jakich krajów pochodzili. - Wskazuje pięć najważniejszych wydarzeń związanych z powstaniem UE, uzasadnia swój wybór. - Na podstawie szczegółowych celów wskazuje główne kierunki rozwoju UE do 2020 roku. - Zna skład i zadania najważniejszych instytucji UE.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XII. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 2) wymienia cele działania Unii Europejskiej; znajduje informacje o życiorysie politycznym Ojców Europy oraz obywateli polskich pełniących ważne funkcje w instytucjach unijnych.
28.	We wspólnej Europie	- Wymienia osoby z Polski, które pełnią ważne funkcje w instytucjach unijnych. - Potrafi wymienić korzyści z polskiego członkostwa w UE.	- Opisuje, jakie funkcje pełnią Polacy w instytucjach europejskich. - Potrafi podać liczbę polskich eurodeputowanych.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XII. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 3) przedstawia podstawowe korzyści związane z obecnością Polski w Unii Europejskiej dla pracowników i osób podróżujących; znajduje

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		Wymienia podstawowe prawa obywateli Unii Europejskiej.	- Opisuje korzyści z członkostwa w UE dla gospodarki oraz społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych. - Podaje przykłady programów finansowanych z UE. - Opisuje, jak prawa obywatela UE wpływają na życie obywateli państw członkowskich.	informacje o wykorzystaniu funduszy unijnych w swojej gminie lub swoim regionie; 4) (...) przedstawia działalność Polski w Unii Europejskiej.
29.	Problemy współczesnego świata	- Wyjaśnia, czym jest zjawisko globalizacji. - Wymienia problemy ekonomiczne i demograficzne świata. - Wyjaśnia pojęcia: <i>fundamentalizm religijny</i> i <i>terroryzm</i>. - Wymienia problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami.	- Opisuje globalizację w różnych aspektach. - Charakteryzuje problemy ekonomiczne i demograficzne współczesnego świata. - Znajduje i opracowuje informacje o konfliktach toczących się na świecie. - Opisuje zjawisko terroryzmu. - Charakteryzuje problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. - Przedstawia propozycje działań w kierunku rozwiązania problemów współczesnego świata.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe XII. Sprawy międzynarodowe. Uczeń: 5) formułuje sądy w sprawach wybranych problemów społecznych współczesnego świata; rozważa propozycje działań w kierunku poprawy warunków życia innych ludzi na świecie.
DZIAŁ VI. PRAWA CZŁOWIEKA, NIELETNI WOBEC PRAWA				
30.	Jak kształtowały się prawa człowieka	- Wskazuje, z czego wynikają prawa człowieka. - Wskazuje źródła ludzkiej godności. - Uzasadnia, dlaczego prawa człowieka są niezbywalne. - Wymienia najważniejsze cechy praw człowieka. - Omawia cechy praw człowieka. - Wymienia najważniejsze dokumenty, które tworzą międzynarodowy system ochrony praw człowieka.	- Wie, czym jest prawo naturalne i określa jego wpływ na rozwój idei praw człowieka. - Charakteryzuje pojęcie godności, rozróżniając godność osobową człowieka od godności osobistej. - Na podstawie preambuły <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i> analizuje jej najważniejsze treści. - Przedstawia najważniejsze wydarzenia związane z rozwojem idei praw człowieka.	Cele kształcenia – wymagania ogólne I. Wiedza i rozumienie. Uczeń: 5) ma podstawową wiedzę na temat praw człowieka, środków masowego przekazu oraz wybranych spraw międzynarodowych. Treści nauczania – wymagania szczegółowe IV. Prawa człowieka. Uczeń: 1) uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych,

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		Wie, kiedy powstała <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka</i>.	Wymienia najważniejsze zadania międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka.	przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.
31.	Prawa człowieka zapisane w <i>Konstytucji RP</i>	- Wie, jak pojęcia: <i>wolności i prawa</i> charakteryzowane są w <i>Konstytucji RP</i>. - Wymienia ogólne zasady dotyczące praw i wolności zapisanych w polskiej konstytucji. - Wymienia różne formy uczestniczenia obywateli w życiu publicznym. - Wymienia prawa i wolności osobiste, które są ważne dla młodych osób.	- Wskazuje na różnice pomiędzy prawami a wolnościami. - Potrafi wskazać granice wolności i zakres praw gwarantowany przez państwo. - Potrafi wymienić i scharakteryzować wybrane prawa osobiste i polityczne zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. - Wie, czym jest ludowa inicjatywa ustawodawcza.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe IV. Prawa człowieka. Uczeń: 2) wykazuje różnice między prawami a wolnościami człowieka; wymienia prawa i wolności osobiste zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; 5) wymienia prawa i wolności polityczne zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej; wykazuje, że dzięki nim człowiek może mieć wpływ na życie publiczne.
32.	Ochrona praw człowieka	- Wymienia różne systemy ochrony praw człowieka. - Wymienia najważniejsze elementy systemu praw człowieka w Polsce. - Wie, jaką rolę w ochronie praw człowieka pełni Rzecznik Praw Obywatelskich. - Wymienia organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka. - Wymienia działania UNICEF na rzecz praw dzieci. - Opisuje działania Rzecznika Praw Dziecka.	- Wymienia instytucje, które zajmują się ochroną praw człowieka w systemie uniwersalnym, regionalnym i krajowym. - Opisuje najważniejsze funkcje Rzecznika Praw Obywatelskich. - Potrafi przedstawić sposób złożenia wniosku do RPO. - Opisuje działania organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka. - Opisuje wybrane prawa zapisane w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>. - Podaje przykłady naruszania praw dziecka.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe IV. Prawa człowieka. Uczeń: 3) wymienia prawa dzieci i analizuje przepisy Konwencji o prawach dziecka; 4) podaje przykłady działań Rzecznika Praw Dziecka; przedstawia cele działalności Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci; 6) wykazuje, że prawa człowieka muszą być chronione; wyjaśnia rolę Rzecznika Praw Obywatelskich i podaje przykłady jego działań; 7) przedstawia przykłady działań organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka; uzasadnia potrzebę przeciwstawiania się zjawiskom braku tolerancji wobec różnych mniejszości.

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
			Wskazuje sytuacje, które uprawniają do podejmowania interwencji przez Rzecznika Praw Dziecka.	
33.	Uprawnienia policji i służb porządkowych	- Zna najważniejsze zadania policji i służb porządkowych. - Wie, na czym polega przymus bezpośredni. - Podaje przykłady środków przymusu bezpośredniego. - Wymienia podstawowe rodzaje przemocy. - Wskazuje sytuacje, gdy służby porządkowe mogą użyć przymusu bezpośredniego.	- Podaje przykłady sytuacji, w których policja może korzystać ze swoich uprawnień. - Potrafi określić, jak należy się zachować w sytuacjach, gdy mamy do czynienia z przemocą.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe V. Nieletni wobec prawa. Uczeń: 1) rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w takich sytuacjach; 4) przedstawia uprawnienia policjantów i funkcjonariuszy innych służb porządkowych oraz swoje prawa w kontakcie z tymi służbami.
34.	Młodzi ludzie w kontakcie z prawem	- Opisuje, czym jest przemoc rówieśnicza. - Wskazuje, które rodzaje przemocy rówieśniczej są zaliczane do przestępstw, a które – do wykroczeń. - Potrafi wymienić różne typy przestępstw. - Wie, jaki sąd rozpatruje sprawy nieletnich. - Wymienia prawa, które przysługują nieletniemu, który został zatrzymany przez policję.	- Wskazuje różnice pomiędzy wykroczeniem, występkiem a zbrodnią. - Opisuje, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za czyny karalne w zależności od wieku. - Wymienia środki, które może zastosować sąd wobec nieletniego. - Wskazuje sytuacje, w których zatrzymanego nieletniego należy natychmiast zwolnić.	Cele kształcenia – wymagania ogólne III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. Uczeń: 6) rozpoznaje przypadki łamania praw w swoim otoczeniu. Treści nauczania – wymagania szczegółowe V. Nieletni wobec prawa. Uczeń: 1) rozpoznaje zachowania związane z przemocą fizyczną i psychiczną, w tym werbalną, wobec siebie i innych; wymienia osoby i instytucje, które należy powiadomić w takich sytuacjach; 3) wyjaśnia, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za popełnienie wykroczeń i przestępstw.
DZIAŁ VII. W ŚWIECIE MEDIÓW I INFORMACJI				
35.	Media we współczesnym świecie	Wie, czym są środki masowego przekazu.	- Opisuje różne rodzaje mediów. - Opisuje różne funkcje mediów.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe X. Środki masowego przekazu. Uczeń:

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		- Wymienia różne rodzaje mediów, dzieląc je na: pisane, audiowizualne i interaktywne. - Wymienia funkcje mediów. - Wyjaśnia pojęcie czwartej władzy.	- Opisuje, jaką rolę odgrywają media we współczesnym społeczeństwie. - Wyjaśnia, dlaczego media są nazywane czwartą władzą. - Wyjaśnia pojęcie <i>public relations</i>.	1) przedstawia funkcje i rodzaje środków masowego przekazu; wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa.
36.	Jak korzystać ze środków masowego przekazu	- Wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo informacyjne</i> i <i>globalna wioska</i>. - Wymienia i opisuje umiejętności, które umożliwią swobodne poruszanie się wśród natłoku informacji. - Odnajduje w mediach informacje na wskazany temat, analizuje je. - Wie dlaczego dziennikarstwo jest zawodem zaufania publicznego. - Wymienia zachowania etyczne w mediach elektronicznych. - Odróżnia fakty od komentarzy.	- Opisuje wpływ mediów na zjawisko globalizacji. - Uzasadnia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem wiedzy. - Wymienia i opisuje zjawiska utrudniające przepływ informacji w sieci. - Wymienia i opisuje zasady etyki dziennikarskiej. - Wyjaśnia, dlaczego nie należy mieszać faktów z komentarzami i opiniami.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe X. Środki masowego przekazu. Uczeń: 2) znajduje w mediach wiadomości na wskazany temat; odróżnia informacje o faktach od komentarzy i opinii; wyjaśnia, na czym powinna polegać rzetelność dziennikarza.
37.	Informacja i przekaz na wagę złota	- Wymienia najważniejsze funkcje reklamy. - Wie, czym jest reklama społeczna. - Wymienia różne techniki manipulacji stosowane w reklamach. - Wie, na czym polega znaczenie badań opinii publicznej. - Odszukuje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej.	- Przedstawia krótko dzieje reklamy. - Wymienia i analizuje różne reklamy społeczne. - Krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy. Odczytuje i interpretuje wyniki sondaży opinii publicznej.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe X. Środki masowego przekazu. Uczeń: 3) przedstawia funkcje reklamy i krytycznie analizuje wybrany przekaz reklamowy; 4) wskazuje cele kampanii społecznych; analizuje materiały z wybranej kampanii tego rodzaju; 5) wykazuje znaczenie opinii publicznej; znajduje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej oraz odczytuje i interpretuje proste wyniki takich badań.
38.	Cyberprzestrzeń – korzyści i zagrożenia	- Wie, czym jest cyberprzestrzeń. - Wymienia zasady bezpieczeństwa w sieci.	Wymienia najważniejsze funkcje cyberprzestrzeni.	Treści nauczania – wymagania szczegółowe V. Nietetni wobec prawa. Uczeń:

AUTORZY: Piotr Krzesicki, Piotr Kur

Nr lekcji	Temat lekcji	Wymagania podstawowe Uczeń:	Wymagania ponadpodstawowe Uczeń:	Podstawa programowa
		- Wymienienia zagrożenia i korzyści wynikające z korzystania z cyberprzestrzeni. - Wymienia najważniejsze rodzaje szkodliwych programów, które stanowią zagrożenie dla uczestników cyberprzestrzeni.	- Potrafi uzasadnić, że cyberprzestrzeń to miejsce służące swobodnemu przekazywaniu idei i informacji. - Zan zasady, jakie należy stosować aby uchronić się przed szkodliwym oprogramowaniem.	2) przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wyjaśnia, jak należy na nią reagować.